

Sukot - חג הסוכות

Blagdan koliba (sjenica)

Kad prođu Strašni dani, dani suda, navečer četvrtoga dana nakon Jom kipura stižemo do veselih blagdanskih dana. Sukot počinje petnaestog tišrea. U Izraelu blagdan traje sedam dana, a u dijaspori osam.

Izvor

Izvor za Sukot nalazimo u Tori: ... *Petnaestog dana ovog sedmog mjeseca Blagdan je koliba, Vječnome sedam dana. Prvog dana je sveti proglas, ne obavljajte nikakav rad. Sedam dana prinosite paljenicu Vječnome, sabor je, ne obavljajte nikakav rad.*⁹² *Blagdan koliba učini si sedam dana, kad sakupiš s gumna i iz badnja. I veseli se na svoj blagdan, ti i tvoj sin i tvoja kći i tvoj sluga i tvoja sluškinja i levit i pridošlica i siročić i udovica koji su u tvojim vratima. Sedam dana slavi blagdan Vječnoga svog Boga, na mjestu koje će izabrati Vječni, jer će te Vječni blagosloviti u svom tvom urodu i svim djelima ruku, samo budi veseo.*⁹³

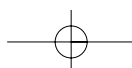
Nazivi blagdana

1. **Hag hasukot, Blagdan koliba** - naziva se prema kolibama koje moramo graditi prisjećajući se onih u kojima su živjeli Židovi pri izlasku iz Egipta, kao što piše: *U kolibama sjedite sedam dana, svi Židovi sjedit će u kolibama. Kako bi znali vaši naraštaji da sam u kolibe smjestio sinove Izraelove kad sam ih izveo iz zemlje egipatske, Ja, Vječni Bog vaš.*⁹⁴

⁹². Lev 23,33-35

⁹³. Pnz 16,13-15

⁹⁴. Lev 23,42-43

Tišre

Sukot

2. **Blagdan berbe** חג האסיף - jer pada u sezonu sakupljanja uroda s polja, kao što piše: *Ali petnaestoga dana sedmoga mjeseca, kad sakupite urod zemlje, slavite blagdan Vječnoga sedam dana; prvoga dana je odmor i sedmoga dana je odmor.*⁹⁵
3. **Blagdan veselja** חג השמחה - jer Sukot je osobito veseo blagdan. Tora je tri puta izričito zapovjedila da se veselimo na ovaj blagdan: ... *i veselite se pred Vječnim Bogom svojim...*⁹⁶ *I veseli se na svoj blagdan...*⁹⁷ ... *i budi samo veseo*⁹⁸. Zato u blagdanskoj molitvi ovaj blagdan nazivamo זמן שמחתנו - dobom našeg veselja. Radost izražavamo jedenjem mesa, pijenjem vina, učenjem Tore i ispunjavanjem Božje zapovijedi za vrijeme blagdana.

Sukot je jedan od triju hodočasnih blagdana (Pesah, Šavuot i Sukot), koji se zajedno nazivaju שלוש רגלים *šaloš regalim*, jer je Tora zapovjedi-la: *Tri puta* (hebr.: *šaloš regalim*) *u godini slavi moj blagdan...*⁹⁹ Riječ *regel* (*noga*) ovdje znači put, tako je Tora zapovjedi-la svakom Židovu da na ta tri blagdana hodočasti u Jeruzalem: *Tri puta* (hebr. שלוש פעמים *šaloš peamim*) *u godini neka se svako tvoje muško pokaže pred licem Vječnoga na mjestu koje će izabrati: na Blagdan neukvasamih kruhova, na Blagdan tjedana i na Blagdan koliba, i neka se ne pokaže pred mno-mom praznih ruku.*¹⁰⁰

Suka (koliba, sjenica) - סוכה

Osnovna micva Sukota je sjedenje u suki (kolibi, sjenici), pa je zbog njezi-na značaja i blagdan prema njoj nazvan. Zašto sjedimo u suki? Tora nam razlaže: ... *u kolibe sam smjestio sinove Izraelove kad sam ih izveo iz zemlje egipatske.*¹⁰¹ U Talmudu¹⁰² rabini raspravljaju o tome o kakvim se sukama radi: Rabi Akiva kaže da su naši preci u pustinji imali suke koje su privremene građevine, kakve grade putnici pustinjom. Rabi Eliezer smatra da su suke “oblaci slave”, jer je Bog za cijelog boravka u

95. Lev 23,39

96. Lev 23,40

97. Pnz 16,14

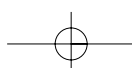
98. Pnz 16,15

99. Izl 23,14

100. Pnz 16,16

101. Lev 23,43

102. BT Suka 11b

pustinji s četiriju strana i povrh okružio židovski narod oblacima. Ti oblaci branili su ih tijekom četrdeset godina od neprijatelja i pustinjskih uvjeta. Na Sukot prisjećamo se povjerenja naših predaka koje su iskazali Bogu dok ih je tijekom četrdeset godina vodio pustinjom, kako bi ih doveo do “zemlje kojom teče med i mlijeko”, Svete zemlje.

Doba proslave Sukota

Židovi su u kolibama počeli živjeti odmah nakon izlaska iz Egipta, dakle u mjesecu nisanu. Zašto onda slavimo Sukot u tišreu, sedam mjeseci kasnije? Naši učenjaci u midrašu¹⁰³ razjašnjavaju da je nisan proljetni mjesec vrlo ugodnog vremena. Oni koji bi se tada nastanili u kolibama, ne bi shvatili težinu događaja, koji naglašava povjerenje u Boga. Zato je blagdan određen za tišre, kada počinje zimski dio godine i ponekad pada kiša. Izlazeći u suke ističemo svoje povjerenje u Boga čak i za neugodna vremena. Ako pada kiša ne moramo jesti u suki, nego smijemo jesti u kući, ali u svakom slučaju izlazimo iz sigurnosti kuće pune raznih dobara u privremeni dom. To govori o biti našeg postojanja na ovome svijetu, koji je također privremen, za razliku od budućega svijeta, koji je vječan, i koji je krajnji cilj. Jedino što ćemo tamo ponijeti sa sobom onamo jesu ispunjene Božje zapovijedi i dobra djela, koji predstavljaju duhovnost u ovom materijalnom svijetu. Filon Aleksandrijski¹⁰⁴ piše da suka treba dati društvenu pouku. Čovjek se u dobrim danima treba sjetiti loših dana, a u doba mira opasnosti rata. Boravak u suki poučava umijeću zadovoljavanja manjim i skromnosti.

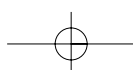
Drugi blagdanski dan u dijaspori - יום טוב שני של גלויות

Sve blagdane spomenute u Tori u dijaspori slavimo jedan dan duže, osim Roš hašane, koju i u Izraelu i u dijaspori¹⁰⁵ slavimo dva dana. Prvi i posljednji dan Pesaha, dan Šavuota, prvi dan Sukota i dan Šemini acereta pet su blagdanskih dana u Izraelu. U dijaspori dodajemo svakome po još jedan, pa u dijaspori ima deset blagdanskih dana (יום טוב *jom tov*, u množini: ימים טובים *jamim tovim*). Prvi dan blagdana je *jom tov* i zapovjeden je u Tori, dok se drugi dan, kojega dodajemo u dijaspori, zove *jom tov šeni šel*

¹⁰³. Jalkut Šimoni emor 653

¹⁰⁴. Filon, O zakonima 2,208

¹⁰⁵. Vidi u poglavlju Roš Hašana

Tišre

Sukot

galujot - drugi blagdanski dan u dijaspori. Njega su odredili rabini, zbog načina na koji je u starini proglašavan početni dan sljedećega mjeseca, dan mladoga Mjeseca, kada bi se čekali svjedoci koji su ga ugledali na nebu. *Bet din* (sud) bi ih saslušao i objavio početak novoga mjeseca, a zatim bi poslao glasnike u dijasporu, kako bi i tamo saznali da je počeo novi mjesec, jer se prema tome određivalo kada treba slaviti blagdane. Bilo je, međutim, udaljenih mjesta do kojih glasnici suda iz Jeruzalema nisu stizali. Stoga bi se blagdan u udaljenim mjestima slavio dva dana¹⁰⁶, zbog nesigurnosti je li *Bet din* proglasio da je prethodni mjesec imao 29 ili 30 dana. No Jom kipur slavili su samo jedan dan i u dijaspori, zbog *pikuah nefesh* (životne ugroženosti) ako bi postili duže od jednog dana. Iako je proglašavanje mjeseca na temelju svjedočenja napušteno, jer imamo kalendar kojeg je uredio Hilel sa svojim bet dinom, ostao je u dijaspori do naših dana običaj slavljenja blagdana jedan dan duže, kao rabinski propis i običaj židovskih zajednica. Taj običaj ima snagu kao da je propis iz Tore, jer je u njoj rabinima dan autoritet: ... *ne skreni od onog što će ti reći, ni desno ni lijevo*.¹⁰⁷ U Talmudu su rekli naši rabini: *Iako su vam napisali red blagdana, ne promijenite običaj svojih očeva*¹⁰⁸. Rambam je donio propis: *Drugoga blagdanskog dana, iako je drugi dan propis koji su odredili rabini (miderabanan), zabranjeno je sve što i prvoga, te izopćavamo svakoga tko krši drugi blagdanski dan...*¹⁰⁹

Blagdanski dan (jom tov) יום טוב i polublagdan (hol hamoed) חול המועד

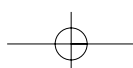
S obzirom da u dijaspori hodočasni blagdani traju jedan dan dulje, neki od dana koji su u Izraelu polublagdanski, u dijaspori su blagdanski, te je u dijaspori ukupno deset blagdanskih dana (po jedan dodatni dan nakon prvog i posljednjeg dana Pesaha i Sukota, te nakon jednodnevnog blagdana Šavuota). Dani polublagdana nisu poput blagdanskih, ali izbjegavaju se neke djelatnosti. Blagdanski propisi su jednaki kao propisi za šabat, osim u dvije glavne razlike kada blagdan pada na tjedni radni dan:

106. Vidi i MT Hilhot kiduš hahodeš 3,11

107. Pnz 17,11

108. JT Eruvin 26b 3,9; BT Beca 4b

109. MT Hilhot jom tov 1,22

1. Smije se kuhati jelo za potrebe blagdana, ali samo ako se vatru prenese s vatre zapaljene prije blagdana upravo za ovu svrhu.
2. Smije se prenositi predmete s mjesta na mjesto izvan doma.

Dani između prvog blagdanskog dana (u dijaspori prva dva) i posljednjeg (u dijaspori dva posljednja) zovu se polublagdan, *hol hamoed*, što znači svjetovni dani (*hol*) blagdana (*moed*). Dopušteno je raditi gotovo sve, a ograničenja i odredbe su:

1. Zabranjeno je raditi za zaradu, osim ako bi nerad doveo do velikog gubitka
2. Zabranjeno je prati rublje, kako se ne bi umanjivalo radost blagdana
3. Ne održavaju se vjenčanja, kako se ne bi miješale dvije radosti, jer radost se smije samo uvećavati: radost blagdana zasebno, a radost vjenčanja zasebno
4. Treba obilježiti blagdan ukusnim jelom i lijepom odjećom
5. Molitve su kao na radni dan, uz ove razlike: u šemone esre govorimo *jaale vejavo* i spominjemo blagdan; molimo bez tefilina, iako ima aškenških zajednica koje vezuju tefilin; čitamo Toru i molimo musaf svakog jutra.

Polublagdan treba slaviti kako su rekli rabini u Mišni: *Rekao je rabi Elazar Hamodai*: ...tko ne poštuje blagdane ... i tko drugoga u javnosti posramljuje, iako je učen u Tori i čini dobra djela, nema mu mjesta u budućem svijetu.*¹¹⁰ *Rav Šešet je rekao u ime rabi Elazara ben Azarje: tko ne poštuje blagdane, kao da služi idolima.*¹¹¹

Kako pravilno graditi suku?

Osnovna pravila kako graditi pravilnu (košer) suku su vrlo važna, jer ne ispunjavamo bilo kakvom sukom zapovijed građenja suke na Sukot: samo ako ona odgovara propisima o košer suki, onaj koji ju je izgradio ispunjava micvu. Pri gradnji mora se paziti na sljedeće:

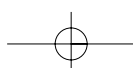
1. Suka mora biti pod nebeskim svodom, a ne pod krovom zgrade, balkonom ili krošnjom drveta
2. Prvo se mora u potpunosti izgraditi zidove, a tek tada krov
3. Suka mora imati najmanje tri zida¹¹² od bilo kojeg materijala¹¹³

^{110.} BT Sanhedrin 99a; MT Hilhot tešuva 3,14

^{111.} BT Pesahim 118a

^{112.} MT Hilhot šofar vesuka velulav 4,2

^{113.} MT Hilhot šofar vesuka velulav 4,16

4. Suka ne smije biti viša od deset metara¹¹⁴
5. Krov mora biti od granja i ne smije dodirivati zemlju¹¹⁵
6. Veći dio suke mora biti pokriven, kako bi pružala hlad¹¹⁶; ali ne gustim granjem, jer se kroz krov iz suke moraju moći vidjeti zvijezde¹¹⁷
7. Običaj je suku ukrasiti raznobojnim ukrasima, zidnim tepisima, crtežima i slikama svetih gradova Jeruzalema, Safeda, Hebrona i Tiberijasa, te objesiti u suki sedam biljaka Zemlje Izraelove, radi ukrašavanja, jer pravilo je da Božju zapovijed valja izvršiti na lijep način. Rabini su rekli: *Doneseno je u berajti: 'To je moj Bog i ja ću ga slaviti. (Izl 15,2) ... učini sebe lijepim pred Njim u ispunjavanju micva. Učini da pred njim bude lijepa suka i lijepi lulav i lijepi šofar i lijepi cicit i lijepa knjiga Tore i u njoj, radi Imena Njegovog, pisano lijepom tintom, lijepim perom majstora pisara i vezano lijepim vrpčama.*¹¹⁸ No određena je i granica do koje je dopušteno utrošiti za uljepšavanje ispunjavanja micve, a to je do trećine više od uobičajene cijene¹¹⁹. Ukrašavanje suke dobilo je polet razvojem židovske umjetnosti, kada su židovski umjetnici spoznali mjesto Tore, obrednih predmeta, židovskih blagdana, micva, molitve i sinagoge.

Tko je obvezan sjediti u suki?

Obvezni su na sjedenje u suki samo muškarci¹²⁰, jer se ova micva ispunjava u točno određeno vrijeme, a žene su prema pravilu oslobođene takvih Božjih zapovijedi. Ipak je običaj da žene jedu u suki, koliko im je moguće. Bolesnik kojemu bi sjedenje u suki pricinjavalo neugodu, naravno je oslobođen¹²¹, a i svi drugi ako pada kiša, jer vlaga može pokvariti jelo i biti štetna za zdravlje.

Rambam piše o obvezama koje se moraju ispuniti u suki: *... jesti i piti i stanovati u suki, svih sedam dana, danju i noću, kao što stanuje u svojoj kući ostalih dana u godini. Svih sedam dana čini svoju kuću privremenim [prebivalištem], a suku trajnim... Kako? Lijepo posuđe i ugodne*

114. BT Eruvin 3a; MT Hilhot šofar vesuka velulav 4,1

115. MT Hilhot šofar vesuka velulav 5,1

116. BT Suka 7b; MT Hilhot šofar vesuka velulav 5,19; KŠA 134,5

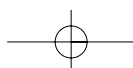
117. MT Hilhot šofar vesuka velulav 5,21

118. BT Šabat 133b, Suka 11b

119. BT Bava kama 9a

120. MT Hilhot šofar vesuka velulav 6,1

121. Ibid. halahe 2 i 10

ležajeve [upotrebljavaj] u suki... *svjetiljka je u suki*.¹²² Obvezni smo jesti sve svoje obroke u suki. Kruh tih dana ne smijemo jesti izvan suke, ali kolače i voće možemo. Prve večeri moramo sve jesti u suki, no ostalih dana nema te obveze, pa voće i povrće možemo jesti izvan suke¹²³. Velika je micva (bogougodno djelo) spavati u suki noću, jer time pokazujemo da doista stanujemo u suki. Ako netko ne moli u sinagogi, nego kod kuće, bolje je da to učini u suki, nego u kući.

Paljenje svijeća za Sukot

Pri paljenju blagdanskih svijeća blagoslivljemo:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר (בשבת: " של שבת ו") של יום טוב.

BARUH ATA ADONAJ ELOHENU MELEH HAOLAM AŠER KIDEŠANU BEMICVOTAV VECIVANU LEHADLIK NER ŠEL (*na šabat se dodaje: ŠABAT VEŠEL*) JOM TOV.

Blagoslovljen si, Vječni, Bože naš, Kralju svijeta, koji si nas posvetio svojim zapovijedima i zapovjedio nam da zapalimo svijeću za (na šabat se dodaje: šabat i) blagdan.

Nakon toga govori se blagoslov "šehehejanu"- **ברכת " שהחינו "**

Ako je suka izložena vjetru, ne ostavljamo svijeće u njoj, kako se ne bi ugasile. Netko drugi, a ne žena koja je paljenjem primila blagdan, prenijet će ih u kuću. Može se blagdanske svijeće zapaliti i u kući, a ne u suki.

Kiduš za Sukot

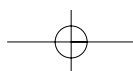
Prve blagdanske noći, a u dijaspori i druge, molimo stojeći kiduš, koji sadrži četiri blagoslova:

1. za vino
2. za svetost blagdana Sukota: ... *koji posvećuje* (*na šabat se dodaje: šabat*) *Izrael i blagdane*
3. za sjedenje u suki: ...*koji si nas posvetio svojim zapovijedima i zapovjedio nam da sjedimo u suki*. Ovaj blagoslov govorimo svakog blagdanskog dana, prije obroka koji uzimamo u suki¹²⁴.

¹²². Ibid. halaha 5

¹²³. Ibid. halaha7

¹²⁴. Ibid. halaha 12

4. blagoslov “šehehejanu”, kao za sve što činimo prvi put u godini (u ovom slučaju prvi kiduš blagdana i prve svijeće blagdana).

Ušpizin - אושפיזין

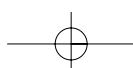
Ušpizin je aramejska riječ koja znači *gosti*. U Zoharu piše da Židove svake godine kada ulaze u suke pohađaju sveti gosti i blagoslivlju ih u sukama. Ušpizin su sedam “vjernih pastira” židovskog naroda, praoci naroda, koji silaze iz Edenskog vrta u naše kolibe. To su Abraham, Izak, Jakov, Josip, Mojsije, Aron i David. Svaki dan blagdana posvećen je jednome od njih. Sefardski je običaj u suki zapaliti svijeću u njihovu čast i postaviti stolac prekriven bijelim stolnjakom, na koji se polažu svete knjige (Tora, Zohar). Nazivamo ga “stolac za ušpizin” כסא של אושפיזין. *Ušpizin* su se selili iz izbjeglištva u izbjeglištvo, dok se nakon mnogo lutanja i trpnje nisu skrasili: Abraham je iz Ura Kaldejskog otišao u Haran, a otuda u Kanaan, te opet u Haran, zatim u Egipat, i dalje; Izak je otišao k Filistejcima; Jakov je pobjegao u Sede Aram, a kasnije otišao u Egipat zajedno s cijelom obitelji; Josip je prodan u roblje i odveden u Egipat; Mojsije je bježao u Midjan i kasnije zajedno s Aronom putovao pustinjom četrdeset godina, a nije dospio do obećane zemlje; David je bio ratnik, skrivao se u pustinji pred Šaulom, Gatom, Moavom... Bog ih je sve toliko uzdigao da bi svojim svjetlom i blagoslovom mogli utjecati na svijet. Danas Židovi, potomci tih vjernih pastira, sele iz svojih domova u kolibe i posvećuju ime Vječnoga u svijetu, kao što su to činili očevi njihovih očeva, vjerni pastiri. Bogougodno je djelo pozivati *ušpizin* - *goste* od krvi i mesa, pogotovo siromašne, kako bi jeli s nama u suki. Tako se u suki nađu gosti odozdo (između nas) i gosti odozgor (s Neba).

Simhat bet hašoeva (Radost na crpilištu) - שמחת בית השואבה

Tijekom cijele godine u starini su uz svaku hramsku žrtvu izlivali na žrtvenik vino, osim tijekom sedam dana Sukota, kada bi na jutarnju žrtvu¹²⁵ lijevali i vodu. Lijevanje vode objašnjeno je u Talmudu: *Zašto je rekla Tora: lijevajte vodu na blagdan [Sukot]? Rekao je sveti, blagoslovljen neka je: ‘Lievajte preda mnogom vodu na blagdan, kako bi vam kiše donijele blagoslov.’*¹²⁶ U dane Sukota dosuđuje se cijelome svijetu voda, određuje se hoće li godina biti kišna ili sušna, a presuda se pečati.

125. Br 29

126. BT Roš hašana 16a

Za kišnu godinu molilo se na Sukot u velikoj veseloj povorci, koju opisuje Talmud¹²⁷. Na izvoru Šiloah sudionici bi crpili vodu za žrtvenik. Zatim su se vraćali na Hramsko brdo, u Hram, kako bi tu vodu polili po žrtveniku. Taj obred, put od Hrama do izvora Šiloah, crpljenje vode i povratak u Hram naziva se *Simhat bet hašoeva* (Radost na crpilištu). Veselje je bilo toliko da su rabini govorili: 'Tko nije doživio *Simhat bet hašoeva*, nije uopće doživio radost¹²⁸, te: 'U Jeruzalemu nije bilo dvorišta u kojem nije zapaljen plamen za crpilište.'¹²⁹ Talmud opisuje kako je cijeli narod sudjelovao u veselju: koheni, leviti, Izrael (ostali Židovi) ... starci, veliko mnoštvo muškaraca, žena i djece¹³⁰. *Koheni sviraju trube, šofare i frule. Mladi koheni svijetle buktinjama, bacaju ih uvis i hvataju drugom rukom. Leviti pjevaju i sviraju na kinorima i nevelima (žičana glazbala) i drugim glazbalima. Pravednici i starci plešu i pjevaju i hvale ime Vječnoga, dok sav narod stoji uokolo, promatra i pjeva.* Talmud tako opisuje sreću pravednika, uzora svoga naraštaja, na *Simhat bet hašoeva*. Tako je opisan i raban Šimon ben Gamliel*, skraćeno zvan Rašbag: *Pripovijedali su o rabanu Šimonu ben Gamlielu: Kada je bio radostan na Simhat bet hašoeva podizao bi osam buktinja, prebacujući ih iz ruke u ruku, a niti jedna se ne bi sudarila s drugom. A kada je padao ničice, oslanjao bi se palcima na zemlju i ispružio se na njoj i ljubio je, a zatim bi se ispravio, što nitko drugi ne može učiniti.*¹³¹ Sve je to trajalo dan i noć, uz bučnu pjesmu i ples, jake zvuke kinora, nevela, trublja, šofara i frula. Rambam opisuje taj dan: *Iako je micva veseliti se na sve blagdane, na Sukot je u Hramu bilo iznimno veselje, kako je rečeno: 'I veselite se pred Vječnim, svojim Bogom, sedam dana.'* (Lev 23,40). *Kako su to činili? Na predvečerje prvog dana odvojili bi u Hramu mjesto za žene, gore, i za muškarce, dolje, kako se ne bi pomiješali. Počeli bi se veseliti na kraju dana, a tako i svakog polublagdanskog dana, počinju nakon svakodnevne žrtve u predvečerje i vesele se cijeloga dana i noći. Kakvo je to bilo veselje? Frula svira i sviraju u kinor i nevele i u cimbala, svatko u glazbalo koje znade svirati, a tko znade pjevati, pjeva, pa plešu i plješću i udaraju u bubnjeve i skaču i vrte se ukrug, svatko kako zna, i recitiraju pjesme i himne...*

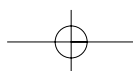
127. BT Suka 48a

128. M Suka 5,1

129. BT Suka 51a

130. Ibid.

131. BT Suka 53a

Micva je uvećavati tu radost. Nije to činio običan narod i bilo tko želi, već velikani i mudraci Izraela i predsjedatelji učilišta i Sanhedrina i pobožni i starci i ljudi od djela, oni su plesali i skakali i svirali i uveseljavali u Hramu u doba Sukota, a sav narod, muškarci i žene, dolazili bi ih gledati i slušati.¹³²

Izvor Šiloah na kojemu su crpili vodu bio je i mjesto pomazivanja¹³³ izraelskih kraljeva iz Davidove dinastije. U Jeruzalemskom Talmudu piše da je prorok Jona za vrijeme *Simhat bet hašoeva* imao viziju, toliko je nadahnuća pružalo veselje toga dana. Danas *Simhat bet hašoeva* na polublagdan Sukota slavimo pjesmom, plesovima, koncertima, jelom i pićem i svečanim skupovima u Jeruzalemu.

Arbaa minim - Četiri vrste - ארבעה מינים

Važna micva za Sukot je i ona o *arbaa minim*.

Izvor zapovijedi

Uzmite prvoga dana plod citrusa, palmino lišće, po granu krošnjatog drveta i riječne vrbe i veselite se pred Vječnim, vašim Bogom, tijekom sedam dana¹³⁴.

Arbaa minim i usmena Tora

Arbaa minim su pravi primjer za neraskidivost veze između pisane i usmene Tore. Bez predaje s oca na sina ne bismo točno znali što su *arbaa minim*. Koji je to citrus? U porodici citrusa ima više vrsta, poput naranče, limuna, i drugih. Isto je i s drugim trima vrstama bilja u *arbaa minim*. Prema predaji usmene Tore¹³⁵ 'palmino lišće' odnosi se na lulav לולב (nerazvijeni palmin list), 'plod citrusa' na etrog אתרוג (limeta), 'grana krošnjatog drveta' je grana biljke hadas הדס (mirta), a 'riječne vrbe' su biljka arava ערבה (vrba).

Micva o *arbaa minim* nalaže da etrog bude jedan, lulav jedan, hadasim (grančice mirte) tri, a aravot (vrbine grane) dvije¹³⁶. To je također dio tradicije "halahе Mojsiju na Sinaju" i nije izričito navedeno u pisanoj Tori.

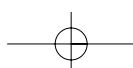
¹³². MT Hilhot šofar vesuka velulav 8, 12-14

¹³³. Kralja se proglašavalo činom pomazivanja uljem po glavi. U doba proroka to je činio prorok (primjerice, Samuel je pomazao Šaula i Davida).

¹³⁴. Lev 23,40

¹³⁵. MT Hilhot šofar vesuka velulav 7, 1-3

¹³⁶. MT Hilhot šofar vesuka velulav 7,7

Ispravnost arbaa minim

Ispravnost (kašrut) četiriju vrsta mora se nadzirati. Etrog, plod citrusa koji slični limunu, mora biti posebno lijep primjerak, zelen ili žut, bez crnih mrlja, bez mana i neoštećen, jajolik, a ne okrugao, a peteljka mu mora biti neoštećena. Lulav, mladi palmin list prije nego se otvorio, mora biti čvrst, ravan i nerazvijen svom duljinom¹³⁷. Hadasim, grančice mirte, potječu s mirisnog ukrasnog grma sjajnozelenih listova. Duljina grančica mora biti najmanje 30 centimetara. Najcjenjeniji hadas naziva se trostrukim (mešulaš), jer po tri listića izlaze na jednome mjestu. Aravot su grane s drveta koje raste na obalama rijeka, tankih i mekanih listova. Listovi vrbe moraju biti neoštećeni, uski i izduženi, a stabljika crvenkasta¹³⁸.

Podizanje arbaa minim

Četirima vrstama mašemo prema četiri strane svijeta, gore i dolje, simbolizirajući kraljevanje Boga nad svim stranama svijeta, nad nebom i zemljom. To se mahanje naziva *netila* (hebr.: podizanje), a micva se naziva *micvat netilat lulav - micva podizanja lulava*, budući da je lulav najvidljiviji od četiriju vrsta. Hadasim i aravot pričvršćeni su za lulav, hadasim sdesna, a aravot slijeva. Lulav držimo desnom rukom, a etrog lijevom, tako da peteljka bude okrenuta nadolje. Dok držimo arbaa minim, blagoslivljemo:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב.

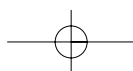
BARUH ATA ADONAJ ELOHENU MELEH HAOLAM AŠER KIDEŠANU BEMICVOTAV VECIVANU AL NETILAT LULAV - *Blagoslovljen si Ti, Vječni, Bože naš, Kralju svijeta, koji si nas posvetio svojim zapovijedima i zapovjedio nam da podignemo lulav.* Prvoga dana govorimo i blagoslov "šehehejanu"

Ovo "podizanje" činimo krajem jutarnje molitve, za čitanja Halela. Dok je postojao Hram, arbaa minim se tijekom sedam dana podizalo u Hramu, dok se u ostalim mjestima to činilo samo prvoga dana. Nakon rušenja Hrama, odredio je rabi Johanan ben Zakaj* da će micva o podizanju lulava posvuda vrijediti sedam dana, kako se ne bi zaboravila zapovijed o podizanju u Hramu tijekom sedam dana¹³⁹. Na šabat koji

¹³⁷. MT Hilhot šofar vesuka velulav 7,8

¹³⁸. Ibid. halaha 3

¹³⁹. BT Roš hašana 30a

padne tijekom Sukota ne podižemo *arbaa minim*, iz istoga razloga zbog kojega ne pušemo u šofar, ako Roš hašana padne na šabat¹⁴⁰.

Židovski narod i arbaa minim

Zapovijed o četiri vrste bilja ističe jedinstvo i unapređivanje međuljudskih odnosa u narodu. Zapovjedenom nam je da podignemo četiri različite biljke, koje predstavljaju različite kvalitete u biljnome svijetu:

1. etrog (plod citrusa) se odlikuje i okusom i mirisom
2. lulav je s palminog drveta, koje se odlikuje okusom (plod datulje), ali ne i mirisom
3. hadas (mirta) se odlikuje mirisom, ali ne okusom
4. arava (vrba) se ne odlikuje ni mirisom, ni okusom

Naši rabini poučili su nas u midrašu¹⁴¹ da svaka od četiriju vrsta predstavlja po jednu skupinu u židovskome narodu. Prva se odlikuje dobrim mirisom učenja Tore i dobrim okusom ispunjavanja Božjih zapovijedi i dobrih djela, a predstavljena je etrogom. Druga su ljudi koji nisu mnogo učili Toru, no djela su im dobra, djela dobrog okusa: oni su predstavljeni lulavom. Treća su skupina ljudi koji mnogo uče Toru, ali ne ispunjavaju njezine odredbe: oni su predstavljeni hadasom, koja je dobra mirisa, ali bez okusa. Četvrta su skupina oni koji niti uče, niti čine dobra djela, te nemaju ni mirisa ni okusa, poput lišća vrbe. Na blagdan Sukot držimo četiri toliko različite vrste bilja zajedno da bismo predstavili jedinstvo židovskog naroda, koje je izrečeno poznatim pravilom: *Svi Židovi odgovorni su jedan za drugoga* - כל ישראל ערבין זה בזה.¹⁴²

Židovski narod nije monolitan, već je sastavljen od intelektualno, vjerski i etički različitih slojeva. Te razlike, dakako, stvaraju suprotnosti i rascjepe, ali oni nisu nepremostivi, zbog našeg zajedničkog nazivnika, a taj je da smo Židovi. Razlike su umjetne, jedinstvo je stvarno. Usprkos mnogim različitostima i suprotnostima, narod se mora sjećati svoga svetog izvora i zajedničkog porijekla i živjeti u svjetlu tih činjenica.

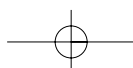
Molitve za Sukot

Molitve za Sukot jednake su onima za prva dva hodočasna blagdana, Pesah i Šavuot, samo se na odgovarajućim mjestima spominje Sukot.

¹⁴⁰. Vidi u poglavlju Tišre, Roš hašana, Šofar

¹⁴¹. Midraš Tanhuma Emor 17

¹⁴². BT Sanhedrin 27b; MT Hilhot Šavuot 11,16

Svih sedam dana Sukota čitamo cijeli Halel. Molitva *Hošana* הוֹשַׁנָּה je specifična za Sukot. Govori ju se na kraju šahrita, nakon Halela, a neki ju mole nakon musafa. Izvor naziva joj je u aramejskome jeziku, a znači *šum njihanja* lulava ili nekog drugog drveta. O tome govori i stih: *...I svo drveće u polju pljeskat će...¹⁴³ šumjet će granjem¹⁴⁴*. Pri ovoj molitvi otvaramo aron hakodeš, vadimo knjigu Tore i s njom punim krugom obilazimo tevu odnosno bimu (stol s kojeg se čita Tora). Predmolitelj s Torom predvodi, a svi ostali ga slijede, jedan iza drugoga, noseći lulave, etroge, grane hadase i arave. Povorka podsjeća na obilaske žrtvenika u neka-dašnjem Hramu. Za svaki dan postoje pjesme koje pjevaju o tome danu.

Čitanje Tore

Prvoga dana Sukota vadimo dvije knjige Tore. Iz prve čitamo iz paraše Emor¹⁴⁵, o židovskim blagdanima, među kojima i o Sukotu i o njegovim zapovijedima. Ako Sukot pada na radni dan, čitamo petorici, a ako je na šabat, sedmorici, kao na svaki šabat. Iz druge knjige čita se maftiru o žrtvama za Sukot¹⁴⁶. Haftara govori o Sukotu u Mesijino doba¹⁴⁷. U dijaspori, drugoga dana Sukota ponovno čitamo oba odsječka iz Tore. Haftara je različita¹⁴⁸, opisuje svečanosti koje je priredio kralj Salamon kada je na Sukot unio kovčeg Saveza u Hram koji je sagradio. Na polublagdanske dane čitamo svakoga dana o žrtvama za taj dan koje su prinosili u Hramu. Sva su ta čitanja u odsječku Pinhas¹⁴⁹. Četvoricu se poziva pred Toru.

Hakhel - הקהל

I Mojsije im zapovjedi govoreći: Nakon sedam godina, na otpusnu godinu, na blagdan Sukot, kad se sav Izrael dode pokazati pred licem Vječnoga, tvog Boga, na mjestu koje će On izabrati, čitaj ovaj Nauk svom Izraelu, neka ga sluša. Sakupi narod, muškarce, žene i djecu, i pridošlicu koji je pod tvojim krovom, kako bi slušali i kako bi naučili i bojali se Vječnoga, svog Boga, i pazili da izvršavaju sve riječi ovog Nauka.¹⁵⁰

¹⁴³. Iz 55,12

¹⁴⁴. Targum (prijevod) Jonatana ben Uziela

¹⁴⁵. Lev 23

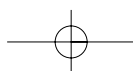
¹⁴⁶. Br 29,12

¹⁴⁷. Zah 14

¹⁴⁸. 1Kr 8,2

¹⁴⁹. Br 29,1

¹⁵⁰. Pnz 31,10-12; vidi i MT Hilhot hagiga 3,1

Na Sukot nakon svake otpusne godine (prve godine nakon ciklusa od sedam godina) dolazio je sav narod u Jeruzalem, uključujući i žene i djecu, skupljajući se, jer kralj ni tada čitao cijelome narodu iz knjige Ponovljenog zakona. Ova nam micva ilustrira značenje izraelskog kralja, koji je bio duhovni vođa i simbol blizine Bogu, kao primjerice kralj David. I žene su imale obvezu ispunjavanja ove Božje zapovijedi, iako su oslobođene hodočašća u Jeruzalem na tri hodočasna blagdana.

Hošana raba - הושענא רבה

Hošana raba je sedmi i posljednji polublagdanski dan Sukota i posljednji dan na koji se podižu arbaa minim. U Izraelu je to istodobno i posljednji dan kada se jede u suki. U dijaspori jedemo u suki još i na Šemini aceret, ali ne blagoslivljemo za sjedenje u suki¹⁵¹.

Hošana raba na aramejskome znači velika hošana, jer tada izgovaramo mnogo *hošano*¹⁵², molitava hvale i slave Boga, više nego na bilo koji drugi dan Sukota. U nekim aškenaskim zajednicama običaj je obući se u bijelo, kao na Roš hašanu i Jom kipur.

Izvor za dan

Rambam kaže da je to halaha Mojsiju sa Sinaja, koja se prenosila s oca na sina¹⁵³. Dok je postojao Hram, svaki dan bi jedanput s lulavima u rukama obišli žrtvenik, govoreći: *O, Vječni, spasi! O, Vječni, spasi!*, a sedmoga dana (Hošana raba) obilazili bi žrtvenik sedam puta. Od rušenja Hrama, posvuda je običaj, u znak sjećanja na Hram, u sredinu sinagoge postaviti stalak, kojega se svakoga dana obilazi, kao što su obilazili žrtvenik.¹⁵⁴

Sedam ophodnja - ševa hakafot - שבע הקפות

Na Hošana raba u jutarnjoj molitvi obilazimo oko *bime*, postolja za polaganje knjiga Tore pri čitanju u sinagogi, sedam puta čitajući *hošano*, a ne samo jednom, kao na ostale dane. I u Hramu¹⁵⁵ su na taj dan s arbaa minim obilazili žrtvenik sedam puta i molili: *'O, Vječni, spasi! O, Vječni, spasi!*¹⁵⁶ U spomen na taj hramski običaj, obilazimo i danas sedam puta

151. MT Hilhot šofar vesuka velulav 6,13

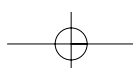
152. KŠA 137,11

153. MT Hilhot šofar vesuka velulav 7,20

154. MT Hilhot šofar vesuka velulav 7,23; vidi i Mišna Suka 4,2

155. BT Suka 45a; Vajikra raba 30

156. Ps 118,25

oko *bime* u sinagogi¹⁵⁷. Sedam obilazaka simbolizira i sedam *ušpizin* za Sukot, sedam vjernih pastira židovskog naroda. Sefardi prije svake ophodnje spominju ime onoga u čiju se čast obilazi.

Rabini nam pripovijedaju o značenju Hošane rabe kao dara našem praocu Abrahamu. Hošana raba je dvadeset prvi dan mjeseca tišrea. Abraham je pripadao dvadeset prvome naraštaju od stvaranja svijeta (deset od Adama do Noe, deset od Noe do Abrahama). Abraham je u doba dvadeset prvoga naraštaja prvi svijetu donio vjeru u jednoga Boga, monoteizam. Zato je ovaj dan Abrahamu i njegovim potomcima darovan poput dodatne prigode za pomirbu uz Jom kipur. Otuda su došli i slični običaji na Jom kipur, poput odijevanja bijele odjeće, te duže molitve nego na druge dane. U Zoharu¹⁵⁸ piše da se presuda za svakoga donosi na Hošanu rabu.

Udaranje vrbom - *hibut arava* - חבוט ערבה

Nakon sedam obilazaka uz nošenje arbaa minim odlažemo ih i uzimamo u ruke pet povezanih grana vrbe. Molimo posebnu molitvu, a zatim pet puta udarimo svežnjem o pod. To je *hibut arava*, običaj koji su uveli posljednji proroci Hagaj, Zaharija i Malahija. Udaranje vrbom u kabali ima duboko mistično značenje, ali općenito mu je značenje simboliziranje obilja vode, jer vrba raste na obalama rijeka, a ovo je i doba kada molimo za kišu. Opis udaranja vrbom nalazimo u Mišni¹⁵⁹. Prije udarača molimo: *Neka bude tvoja volja, Vječni Bože naš i Bože naših otaca, koji si izabrao dobre proroke i njihove dobre običaje, da prihvatiš u milosti i s voljom našu molitvu i naše obilaske i da se radi nas sjetiš zasluge sedmorice tvojih savršenih. Ukloni željeznu prepreku koja nas odavaja od Tebe i saslušaj naš jauk i popravi nam pečat (presudu na Jom kipur), ovjesi Zemlju o ništa i upečati nas u knjigu dobra života.* Završavajući ovu molitvu nadamo se dobroj presudi.

Tikun lel Hošana raba - Zbirka za noć Hošane rabe - תיקון ליל הושענא רבה

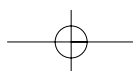
Nakon početka Hošane rabe, noću se sakupljamo u sinagogi i cijele noći¹⁶⁰ učimo iz Tikuna koji sadrži Ponovljeni zakon i Psalme kralja Davida.

¹⁵⁷. MT Hilhot šofar vesuka velulav 7,23

¹⁵⁸. Zohar Šemot 142a

¹⁵⁹. M Suka 4,2

¹⁶⁰. KŠA 138,1

Također učimo Toru, Mišnu i Talmud, svatko prema svojem običaju. Neki prije svitanja uranjaju u mikvu. Jedan od razloga za čitanje Tikuna i ostanja budnim cijele noći jest taj što je to dan kralja Davida, koji je sedmi gost među *ušpizin*. Prema predaji, kralj David spavao bi samo malo početkom noći, zatim bi u ponoć ustajao i cijele noći proučavao Toru, uz pjesme i hvale Bogu. Zato čitamo i Psalme, knjigu kralja Davida. Kralj David budio se na jedinstven način, kao što opisuje Talmud: *Rekao je rabi Šimon Hasida: Iznad Davidovog kreveta bio je obješen kinor. Kada bi stigla ponoć, zapuhao bi sjeverni vjetar i svirao na njemu. Odmah bi kralj David ustajao i bavio se Torom, dok se ne bi razdanilo.*¹⁶¹ Kralj David, pripovijeda se u midrašu, predao se proučavanju Tore i svojim ponašanjem dao primjer čitavome židovskom narodu: *Kinor bi iznad njega svirao, a kada bi David čuo njegov zvuk, ustajao bi i bavio se Torom. Kada bi Izrael čuo Davidov glas, dok se bavio Torom, rekli bi: Ako se kralj David bavi Torom, onda i mi moramo tim više, i odmah bi se bavili Torom.*¹⁶² Kralj David poznat je kao pjesnik i kao svirač: *I bi su-tradan i Šaula obuže zao duh od Boga, i on luduje u kući, David svira rukom kao i drugih dana, a koplje je bilo u Šaulovoj ruci.*¹⁶³ *I bi Božji duh loš prema Šaulu i on je sjedio u kući s kopljem u ruci, a David sviraše rukom.*¹⁶⁴

Nabava Arbaat haminim za Sukot
drvorez, *Sefer haminhagim (Knjiga običaja)*
Amsterdam, 1662.

Zastava za Sukot i Simhat Toru
Poljska, 19. st.

161. BT Sanhedrin 16a

162. Eha raba 2

163. 1Sam 18,10

164. 1Sam 19,9

Šemini aceret - שמיני עצרת i Simhat Tora - שמחת תורה

U Izraelu 22. tišrea istodobno slavimo Šemini aceret i Simhat Toru, dok je u dijaspori 22. tišrea Šemini aceret, a 23. Simhat Tora, zbog drugoga blagdanskog dana u dijaspori.

Izvor za naziv Šemini aceret

*Osmoga (hašemini) dana skupštinu (aceret) ćete imati, ne činite nikakva rada.*¹⁶⁵ *Sedam dana prinosite paljenicu Vječnome, osmoga (šemini) dana imat ćete sveti skup, pa prinesite paljenicu Vječnome, skupština (aceret) je, ne obavljajte nikakvoga rada.*¹⁶⁶

Šemini aceret je samostalni blagdan neposredno nakon Sukota. Zove se aceret jer zaustavlja (ocer) Sukot, kao što se u Mišni blagdan Šavuot naziva aceret, jer zaustavlja Pesah. Budući da je samostalan i zaseban blagdan, pri paljenju svijeća i kidušu molimo blagoslov šehehejanu.

Blagoslov za svijeće za Šemini aceret:

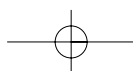
**ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק
נר (בשבת: " של שבת ו") של יום טוב.**

BARUH ATA ADONAJ ELOHENU MELEH HAOLAM AŠER KIDEŠANU BEMICVOTAV VECIVANU LEHADLIK NER ŠEL (ako je istodobno i šabat, dodajemo: ŠABAT VEŠEL) JOM TOV

Blagoslovljen si Ti, Vječni, Bože naš, Kralju svijeta, koji si nas posvetio svojim zapovijedima i zapovjedio nam da zapalimo svijeću za (šabat i) blagdan. Slijedi blagoslov šehehejanu. " שֶׁהֵחִינוּ " ברכת

^{165.} Br 29,35

^{166.} Lev 23,36

Hazkarat nešamot - mazkir

Nakon čitanja Tore, a prije musafa, spominju se imena preminulih i moli se za njih. Također se obećava dati i cedaku u njihov spomen. Vjernici u sinagogi spominju imena svojih najdražih i rođaka. Oni kojima su oba roditelja živi, izlaze iz sinagoge za vrijeme mazkira. Mazkir se govori upravo na ovaj veseli dan, kao što su i neki drugi dani s mazkirom, kako ne bismo u doba radosti zaboravili na najdraže, kako bismo se podsjetili na tugu i u vrijeme sreće, jer i sreća i tuga dolaze od Boga. Stoga blagoslivljemo za oboje.

Molitva za kišu - tefilat hagešem - תפילת הגשם

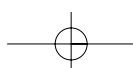
Na Šemini aceret prije musafa otvaramo aron hakodeš i čitamo molitvu za kišu, *tefilat hagešem*. U toj molitvi podsjećamo na zasluge Abrahama, Izaka, Jakova, Mojsija i Arona i dvanaest plemena. U ime njihovih zasluga molimo Boga da nam pošalje blagoslov kiše. Od dana Šemini acereta u molitvi amida, u drugome blagoslovu, govorimo: משיב הרוח ומוריד הגשם - *koji šalje vjeter i kišu*, umjesto מוריד הטל - *koji šalje rosu*, kao što govorimo u ljetnim mjesecima, počevši od Pesaha. To zovemo *hazkarat gevurot gešamim* - הזכרת גבורות גשמים - *spominjanje moći kiša*, jer još ne molimo za kiše, već samo naglašavamo Božju moć davanja kiše. Spominjanje moći kiše trebalo bi početi već u Sukotu, blagdanu vode, no tada ne želimo spominjati kišu, jer sjedimo u sukama - kolibama¹⁶⁷, već to odgađamo do kraja sjedenja u njima.

“Pitanje” za kišu - Šeelat gešamim - שאילת גשמים

U Izraelu kiše spominjemo od Šemini acereta, no još ne “pitamo za njih”, to jest ne molimo za njih. Molba za kiše počinje u Izraelu osmoga hešvana, više od dva tjedna nakon Šemini acereta, jer je to davalo dostatno vremena za povratak domovima prije razdoblja kiša Židovima koji su na Sukot hodočastili u Jeruzalem. Rabini Mišne su izračunali da im je toliko bilo potrebno da stignu do Eufrata, granice Babilona¹⁶⁸. Do danas se to održava, iako nema Hrama niti hodočašća, kao sjećanje na hodočašća. Molba za kišu se govori u osmome blagoslovu amide, “blagoslovu za godine”, u kojem se kaže: ותן טל ומטר *veten tal umatar* - *i daj rosu i kišu*, čime

¹⁶⁷. BT Taanit 2a; KŠA 19,1

¹⁶⁸. BT Taanit 10a; BT Bava mecia 28a

halahičkim rječnikom *pitamo* za kišu. U dijaspori, u kojoj ima više vode, *pitanje za kišu* počinje kasnije nego u Izraelu, šezdeset dana nakon *tekufat tišre*, jesenske ravnodnevice prema židovskome kalendaru. To je u gregorijanskome kalendaru peti prosinca, a ako je veljača te godine imala dvadeset devet dana, šestog prosinca.

Vrijednost kiša

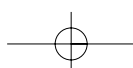
Kolika je ljubav koju nam Bog iskazuje svaki put kada šalje kišu i koliko mu moramo zahvaljivati za tu ljubav, koja nam se čini tako prirodnom i redovitom! Pogled u midraše naših rabina pokazuje da su je neizmjerljivo cijevali: *Rekao je rabi Johanan: Tri ključa su u ruci Svetoga, neka je blagoslovljen, koji nisu dani u ruke poslanika. To su: ključ (hebr.: mafteah) kiša, ključ rođenja i ključ uskrsnuća. Ključ kiša, jer je napisano: 'Otvorit će (hebr.: jiftah) ti Vječni svoju riznicu dobra, nebo, da dade kišu tvojoj zemlji u njezino doba.'* (Pnz 28,12) *Ključ života (rođenja), jer je napisano: 'I sjeti se Bog Rahela i poslušaj je Bog i otvori (hebr.: jiftah) njezinu maternicu.'* (Post 30,22) *Ključ uskrsnuća, jer je napisano: 'I znajte da sam ja Vječni kad otvorim (hebr.: befithi) vaše grobove.'* (Ez 37,13)¹⁶⁹ *Rabi Hija bar Aba je rekao: 'Uzvišenije je padanje kiša od uskrsnuća mrtvih, jer uskrsnuće mrtvih je za čovjeka, a padanje kiša i za čovjeka i za životinju, uskrsnuće mrtvih za Izrael, a padanje kiša i za Izrael i za narode.'*¹⁷⁰ *Jedan idolopoklonik upita rabi Jehošuu ben Korhu: 'Vi imate blagdane i mi imamo blagdane, kad ste vi veseli, mi nismo, a kad smo mi veseli, vi niste. Kada se i mi i vi veselimo? - Kad padaju kiše. - Zašto? Odgovorio mu je: 'Livade su nosile stoku i nizine se ogrnule rodnom, kliču i pjevaju.'* (Ps 65,14) *I što piše zatim? 'Pjevajte Vječnome...'* *Ne piše [pjevajte] koheni, leviti i Izrael, već 'Pjevajte Vječnome, sva zemlja.'* (Ps 66,1)¹⁷¹ *Rabi Johanan je rekao: 'Tri stvari je svijet dobio na dar. To su Tora, nebeska svjetla i kiše. Odakle Tora? Jer je pisano: 'I dade Mojsiju...'* (Izl 32) *Odakle nebeska svjetla? Jer je pisano: 'I postavi ih Bog na nebeski svod...'* (Post 1) *Odakle kiše? Jer je pisano: 'I dat ću kiše u njihovo doba.'* (Lev 26).¹⁷² *Rabi Abahu je rekao: 'Uzvišeniji je kišni dan od uskrsnuća mrtvih, jer uskrsnuće mrtvih je za pravednike, dok su kiše i za*

¹⁶⁹. BT Taanit 2a

¹⁷⁰. Berešit raba 13,6

¹⁷¹. Berešit raba 13

¹⁷². Berešit raba 6,5

Tišre

Šemini aceret i Simhat Tora

*pravednike i za grešnike.*¹⁷³ Rabi Jehuda je rekao: 'Uzvišeniji je kišni dan od dana na koji je dana Tora.'¹⁷⁴ Rabi Hama sin rabi Hanine rekao je: 'Uzvišeniji je kišni dan od dana na koji su stvoreni nebo i zemlja.'¹⁷⁵ Rabi Johanan je rekao: 'Uzvišeniji je kišni dan od dana sakupljanja dijas-pore.'¹⁷⁶

Simhat Tora

Doba blagdana

U Izraelu se Simhat Tora slavi istoga dan kao i Šemini aceret, 22. tišrea, no u dijaspori, gdje blagdan Šemini acereta traje dva dana, drugi blagdan-ski dan je posebno određen za Simhat Tora, koju stoga slavimo 23. tišrea.

Izvor za blagdan

Simhat Tora se ne pojavljuje u Tori ni u Talmudu, već je nastala u Babilonu, potkraj doba gaona. U halahi su rabini odredili da nakon završetka čitanja Tore treba prirediti gozbu. Odatle potječe i običaj da se nakon završetka učenja traktata Mišne ili Talmuda priređuje slavlje. Odredba o čitanju Tore svakog šabata potječe od našeg učitelja Mojsija¹⁷⁷. Što se čita na koji šabat, kada se počinje i kada završava čitanje, odredili su kasniji učenjaci. U Babilonu se ciklus čitanja Tore razlikovao od onoga u Izraelu. U Babilonu bi završili godišnji ciklus tjednoga čitanja Tore na Šemini aceret, a u Izraelu bi ciklus čitanja Tore završili jednom u tri i pol godine. Na Simhat Toru slavimo završetak čitanja Tore¹⁷⁸ prema babilonskome ciklusu. Prema podjeli koja je nastala u Babilonu, Tora je podijeljena u 54 paraše (odsječka), koliko ima šabata u prestupnoj godini (koja traje trinaest mjeseci), pa svakoga tjedna čitamo jedan odsječak. U običnoj godini (dvanaest mjeseci) u nekim tjednima čitamo po dvije paraše. Na Simhat Toru čitamo posljed-nju parašu, te veseljem i plesom slavimo završetak, *sijum*. Obilazimo tevu u *hakafot* sa svim knjigama Tore koje su u toj sinagogi.

173. BT Taanit 7a

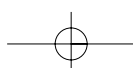
174. BT Taanit 7a

175. BT Taanit 7b

176. BT Taanit 8b

177. MT Hilhot tefila unesiat kapajim 12,1

178. KŠA 138,7

Čitanje Tore na Simhat Toru

U nekim zajednicama čita se navečer na Simhat Toru posljednju parašu, *Vezot haberaha*¹⁷⁹. To je jedina noć u godini kada se javno čita iz Tore. Ujutro vadimo tri knjige Tore. Iz prve čitamo parašu *Vezot haberaha*¹⁸⁰, posljednju u Tori. Na kraju svi nazočni izgovore קִזְק וְנִתְחַזַּק - *Hazak, hazak venithazek* - *Budi snažan, budi snažan, budimo snažni*. Nakon što završimo čitanje Tore iz prve knjige, podižemo je i pokazujemo zajednici, tako da je tekst vidljiv okupljenima, u skladu s tri posljednje riječi "na oči cijeloga Izraela"¹⁸¹. Iz druge knjige čitamo odlomak o stvaranju¹⁸² iz prve paraše *Berešit* - *U početku*. Iz treće knjige čita se maftiru o žrtvama za Šemini aceret¹⁸³. Haftara je prva glava knjige Jošua, koja je zapravo kronološki nastavak Tore.

Uzvanik pred Toru za kraj paraše *Vezot haberaha* naziva se *hatan Vezot haberaha* - slavljenik odsječka *Vezot haberaha*, ili *hatan Tora* - slavljenik Tore, jer tim odsječkom on završava čitanje Tore. Uzvanik pred drugu knjigu, kojemu se čita iz Postanka, to jest iz odsječka *Berešit*, zove se *hatan berešit* - slavljenik odsječka *Berešit*. Postoji običaj da se na to poziva rabina sinagoge ili zajednice, kako bi on započeo novi ciklus čitanja Tore. Oba uzvanika se nazivaju *hatan* (slavljenik, mladoženja), jer je Tora uspoređena s mladenkom, a židovski narod, koji ju je dobio i proučava ju, s mladoženjom, pa je blagdan Simhat Tora njihovo svakogodišnje "vjenčanje". Bit Simhat Tore je završavanje jednog ciklusa čitanja Tore, no zbog naše ljubavi prema njoj, bez odlaganja, čitanjem prvoga odsječka knjige Postanka počinjemo novi ciklus čitanja Tore. Običaj je da nakon molitve *hatanim* - *mladoženje* bogato časte okupljene u čast Simhat Tore.

Hakafot - obilasci - הקפות

Aškenazi obilaze na arvit i šahrit blagdana, a Sefardi i na mihnu i na arvit, nakon svršetka blagdana. Vadimo sve knjige Tore iz aron hakodeša, a ne samo jednu, kao na blagdanske dane Sukota i Hošane rabe, te

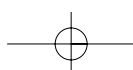
179. „Ovo je blagoslov..“, Pnz 33-34

180. Pnz 33-34 (do kraja knjige)

181. Pnz 34,12

182. Post 1,1-2,3

183. Br 29,35 - 39

obilazimo s njima sedam puta tevu, pjevajući i plešući, uz golemu radost. To je i značenje riječi Simhat Tora: Radost Tore.

Blagdan uz koji su svi pozvani pred Toru

Na druge blagdane i na šabat ograničen je broj muškaraca koje se poziva pred Toru, a najviše ih je na šabat, kada se pozivaju kohen, levi i pet Jisreelim (potomci svećenika - kohena, potomci levita, te ostali članovi zajednice). Na Simhat Toru, nakon šahrita, kada se čita iz Tore, običaj je pozivati sve muškarce nazočne u sinagogi. Kakao bi se spriječilo dugo čekanje na red, čita se iz nekoliko knjiga istodobno, na nekoliko mjesta u sinagogi, a nazočni se privremeno podijele na skupine, prema broju knjiga Tore u sinagogi. Običaj je pozivati i dječake. Premda je dob bar micve, uzrast od trinaest godina i jednoga dana, najranija za poziv i blagoslove za Toru, na Simhat Toru pozivamo na bimu za čitanje Tore sve dječake zajedno, raširimo iznad njih molitveni ogrtač, *talit*, te tako oni blagoslivlju zajedno s pozvanim odraslim muškarcima. Na kraju čitanja i blagoslova, blagoslivljemo ih Jakovovim blagoslovom za Menašea i Efrajima: *Andeo koji mene spašava od svega zla blagoslovit će ove dječake i na njima će biti ime moje i mojih očeva Abrahama i Izaka, i nastat će od njih mnoštvo na zemlji.*¹⁸⁴

Drugi obilasci - הקפות שניות

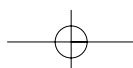
Na kraju blagdana, u Izraelu je običaj činiti obilaske zvane *drugi obilasci*, jer to je druga večer tijekom blagdana kada obilazimo. Ovo je i izraz poistovjećivanja s *hakafot* - *obilascima* u dijaspori, gdje Simhat Tora počinje kada u Izraelu završava. Na tim *hakafot* pleše se uz sviranje glazbala, jer je blagdan (kada se ne smije svirati) u Izraelu već završio. Za vrijeme njihova vađenja iz aron hakodeša i plesanja s njima, knjige Tore ukrašene su krunama, štitovima, *rimonima* (ukras u obliku mogranja) i zvonima.

Isru hag - אסרו חג

Dan nakon svaka od tri hodočasna blagdana, Pesaha, Šavuota i Sukota, naziva se *isru hag*. Ovo dolazi iz stiha: *Bog, Vječni, dade nam svjetlo, svežite (isru) žrtvu (hag) konopcima za rogove žrtvenika.*¹⁸⁵

^{184.} Post 48,16^{185.} Ps 118,27 i Rašijev komentar

^{185.} Ps 118,27 i Rašijev komentar

Dakle, *isru hag* odnosi se na “privezivanje” za blagdan (*hag*). Dan koji dolazi nakon blagdana “privezujemo” za blagdan¹⁸⁶. Dok je postojao Hram, prinosili bi toga dana dodatnu žrtvu, kako bi taj dan povezali s blagdanom. Danas je običaj na *isru hag* bolje jesti, kako bismo pokazali svoju ljubav prema Bogu i blagdanima, te koliko nam je teško odvojiti se od blagdana. U Jeruzalemskom Talmudu ovaj dan se naziva *ben moed*, sin blagdana, kao da je to mali blagdan, koji se “rodio” velikome blagdanu.

Šabat Berešit - שבת בראשית

Prvi šabat nakon Šemini acereta je *šabat Berešit*, kada čitanjem knjige Postanka, čiji je prvi odsječak *Berešit - U početku*, počinjemo novi ciklus čitanja Tore.

Zastava za Simhat Toru
Vilnius, 19. st.

¹⁸⁶. BT Suka 45b; KŠA 103,14